

KATARZYNA WASILEWSKA-OSTROWSKA

ORCID [https:// orcid.org/0000-0001-5308-7718](https://orcid.org/0000-0001-5308-7718)

O (NIE)BEZPIECZEŃSTWIE PRACY W POMOCY SPOŁECZNEJ

ABSTRAKT

Praca socjalna to profesja, która z jednej strony jest wyjątkowa, bo osoby ją wykonujące starają się pomagać ludziom uwikłanym w różne sytuacje trudne. Z drugiej zaś strony jest to zawód podwyższonego ryzyka, gdyż pracownicy narażeni są na wiele niebezpieczeństw. Celem artykułu jest zaprezentowanie potencjalnych zagrożeń w pracy pracowników socjalnych oraz propozycji rozwiązań, które podniosły by ich bezpieczeństwo.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, praca socjalna, zagrożenie

PRACA SOCJALNA – MIĘDZY MISJĄ A RYZYKIEM – WPROWADZENIE

Praca socjalna to zawód, który wymaga od ludzi go wykonujących nie tylko wiedzy, lecz przede wszystkich określonych predyspozycji i umiejętności. To rodzaj wyjątkowej współpracy z drugim człowiekiem, często pozostającym w kryzysie życiowym, zagrożonym wykluczeniem społecznym i marginalizacją. Według Tadeusza Kamińskiego (2000, s. 444) profesja ta jest „specyficzną odmianą służby społecznej, wykonywaną z mandatu społecznego i służącą zarazem wspólnemu dobru społeczności”.

Dla wielu pracowników socjalnych zawód ten jest misją, powołaniem, realizowanym z dużą pasją i zaangażowaniem. Trzeba jednak pamiętać, że jest to praca wymagająca, która łączy się z wieloma wyrzeczeniami i trudnościami. Na co dzień pracownicy socjalni spotykają się bowiem z cierpieniem ludzi i ich troskami, obserwują biedę i choroby, wspierają potrzebujących i starają się rozwiązywać ich różne problemy. To wymaga poświęcenia

i odpowiedniego podejścia do klienta, którego warunkiem jest empatia, odpowiedzialność, opanowanie i cierpliwość. Zdaniem Małgorzaty Dudy (2019, s. 103) we współczesnym świecie „służenie» pracowników systemu wsparcia społecznego to nie posługiwanie, ale profesjonalne towarzyszenie w taki sposób, aby klient podjął wysiłek dokonania przemiany swojej niekorzystnej sytuacji. Jednakże prawdziwa przemiana będzie mogła nastąpić dopiero wtedy, kiedy w każdym kliencie będzie się widziało osobę równą sobie w swoim człowieczeństwie, a nie kogoś niższego stanu. Z drugiej strony doświadczony dramatami klient musi odzyskać wiarę w swoje możliwości, w swoją wartość jako osoby”.

Niestety nieodłącznym elementem tego zawodu jest jego ocenianie (przez kadrę zarządzającą, klientów pomocy społecznej czy też społeczeństwo). Często o pracownikach socjalnych słyszymy dopiero wówczas, gdy media nagłaśniają problemy klientów, wskazując na pracowników socjalnych jako głównych odpowiedzialnych za tę sytuację. Rzadko natomiast pokazuje się przykłady dobrych praktyk w pomocy społecznej czy przedstawia pracowników socjalnych, którzy oddają się dla swojego zawodu. To sprawia, że rodzą się stereotypy na ich temat jako osobach, które mogą „zaszkodzić” klientom lub rodzinom i którzy powinni zajmować się wyłącznie rozdawaniem świadczeń pieniężnych. Niedocenywanie osób pracujących w tym zawodzie, niedofinansowanie ośrodków pomocy społecznej, wielość zadań, które wykonują pracownicy socjalni, a także ryzyka związane z tą pracą powodują, że maleje prestiż tej profesji. Pracownicy socjalni żyją w napięciu i stresie oraz doświadczają wielu negatywnych emocji. W konsekwencji, niebezpieczeństwem może być wystąpienie u nich wypalenia zawodowego (por. Szmagałski, 2008).

Celem tej publikacji jest zwrócenie uwagi na potencjalne zagrożenia, jakie mogą pojawić się w pracy pracowników socjalnych, a także na konieczność podjęcia działań podnoszących bezpieczeństwo osób wykonujących ten zawód.

ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA W PRACY PRACOWNIKÓW SOCJALNYCH

Zagrożenie jest „niezmienną i nieuniknioną, a w niektórych wypadkach powszechną, rzeczywistością życia ludzkiego. Jednocześnie ma ono ścisły związek z bezpieczeństwem, które w ten sposób czyni zagrożenie jego podstawową kategorią” (Ciekankowski, 2010, s. 28). Tymczasem bezpieczeństwo jest jedną z najważniejszych potrzeb człowieka, co więcej, jest „wyrazem instynktu samozachowawczego, jest potrzebą psychiczną najbliższą biologicznych. Najbardziej zasila inne, jest najbardziej płodna w „podpotrzeby” i bardzo często występuje jako jedna ze stron wewnętrznego konfliktu” (Garczyński, 1972, s. 40). Według Tomasza Biernata (2014, s. 361) jest „chwijnym stanem uzależnionym od wielu czynników wewnętrznych i zewnętrznych. [...] oznacza brak ryzyka utraty wartości. Bezpieczeństwo to także pewność i zaufanie do środowiska, co do istnienia warunków koniecznych do rozwoju i zaspokajania potrzeb”. Istotą bezpieczeństwa jest jednak nie tylko brak zagrożenia, ale także, a może przede wszystkim zapewnienie środków zapewniających ochronę przed możliwymi niebezpieczeństwami (tamże).

Temat zagrożenia bezpieczeństwa pracowników socjalnych jest wciąż traktowany jako tabu. Tymczasem obserwacja życia społecznego, a także dane statystyczne pokazują, że jest to zawód podwyższonego ryzyka (por. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/warunki-pracy-wypadki-przy-pracy/wypadki-przy-pracy-w-2017-r-dane-wstepne,3,30.html>). Pracownicy socjalni narażeni są w swojej pracy na wiele niebezpieczeństw. Mają kontakt z osobami, które przejawiają różne zachowania, czasem trudne do przewidzenia. Pracownik socjalny wchodzi do środowiska klienta i nie zawsze wie, czego może się tam spodziewać, liczy się z tym, że może doświadczyć oporu ze strony klienta, że zamiast współpracy spotka się z jego agresją albo też klient będzie pozostawał pod wpływem środków psychoaktywnych. Inne sytuacje trudne wiążą się z podejmowaniem interwencji, podczas której pracownik socjalny także narażony jest na potencjalne ryzyka. Niestety, jak podkreśla Marcin Boryczko (2016, s. 18), „w dalszym ciągu uważa się, że doświadczanie przemocy ze strony klienta

stanowi element zawodu pracownika socjalnego i nie jest ono traktowane na tyle poważnie, aby stać się chociażby elementem publicznej debaty na temat warunków pracy pracowników socjalnych. Każdego roku ginie na całym świecie wielu pracowników socjalnych. Choć trudno przytoczyć dokładne dane, to jedno jest pewne, że biorąc pod uwagę wskaźniki, skala przemocy fizycznej i werbalnej, kierowanej wobec pracowników socjalnych narasta i prawdopodobnie będzie narastać”.

Badania amerykańskie ujawniły, że 58% pracowników socjalnych przynajmniej raz w życiu doznało przemocy ze strony klientów, połowa respondentów przyznała się do otrzymywania gróźb, a prawie co czwarta osoba doświadczyła próby lub realnego naruszenia nietykalności cielesnej (za: Boryczko, 2016). Z badań przeprowadzonych na Słowacji wynika natomiast, że pracownicy służb społecznych byli narażeni na aż 25 rodzajów przemocy (w tym groźby, plucie, kopanie, uderzanie, używanie wulgaryzmów, krzyk) (tamże). Z kolei polskie badania pokazały, że choć prawie wszyscy pracownicy socjalni lubią swoją pracę (94%), to w większości nie czerpią z niej satysfakcji (68,5%). Co ważne, 84% badanych twierdzi, że są sytuacje w pracy, które sprawiają, że chcą ją zmienić. Niepokojące jest też to, że aż 78,6% pracowników ma poczucie zagrożenia ze strony klientów, 64,3% ankietowanych nie czuje się bezpiecznie w terenie, 43,7% w biurze, a 35,2% badanych może liczyć wyłącznie na siebie w sytuacjach zagrożenia i tylko 10,1% ma w pokoju przycisk alarmujący o zagrożeniu. Pracownicy socjalni najbardziej obawiają się: klientów przejawiających agresję, chorych psychicznie, uzależnionych, zwierząt domowych (podczas wywiadu środowiskowego), chorób zakaźnych, braku wsparcia ze strony kierownictwa, odpowiedzialności, pomówień czy zemsty ze strony klientów. Aż 97,7% respondentów przyznało, że było świadkiem agresji fizycznej lub/i psychicznej w miejscu pracy, a 81,3% samo jej doświadczyło. Jak wskazywali, najczęściej byli ofiarami przemocy fizycznej (66,5%), werbalnej (34%) i niszczenia mienia (3%). Warto zauważyć, że w badaniu tym prawie wszyscy pracownicy socjalni przyznali, że wykonują zawód szczególnego ryzyka (98,3%) (Boryczko, Dunajska, 2016).

W roku 2019 Najwyższa Izba Kontroli opublikowała Raport na temat pracy pracowników socjalnych (<https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/>

organizacja-i-warunki-pracypracownikow-socjalnych-w-gminach.html). Kontrolę przeprowadzono w 24 ośrodkach pomocy społecznej, zaś w ogólnopolskiej ankiecie przebadano 4206 pracowników socjalnych, czyli prawie co czwartego pracownika socjalnego w Polsce. Wyniki ujawniły m.in., że niemal 65% respondentów uważa, iż zawód, który wykonują nie cieszy się uznaniem społecznym, a 99% pracowników jest zdania, że otrzymywane wynagrodzenie wraz z dodatkami nie motywuje ich do pracy. Większość badanych ma poczucie przeciążenia obowiązkami zawodowymi. Wynika to z faktu, że realizują zadania związane z kilkudziesięcioma ustawami i rozporządzeniami. Dodatkowo w ośrodkach pomocy jest zatrudnionych za mało pracowników socjalnych (niektórzy zamiast z 50 rodzinami/osobami pracują nawet ze 150). Aż 84,2% ankietowanych stwierdziło, że ze względu na zbyt dużą liczbę klientów i biurokrację brakuje im czasu na właściwą pracę socjalną.

Badanie NIK pokazało także, że pracownicy socjalni nie mają odpowiednich warunków do pracy. Większość z nich pracuje w pokojach wieloosobowych (dla przykładu: w pokojach 4–6 osobowych pracuje 56,9% respondentów, a w pokojach 7–11 osobowych aż 7,7% pracowników). Taka sytuacja utrudnia indywidualny kontakt z klientem, zwłaszcza że ponad 75% kontrolowanych ośrodków nie dysponuje oddzielnym pokojem do rozmów z klientami. Ponadto 78,3% pracowników nie ma służbowego telefonu komórkowego, 13,8% komputera w pracy, a 29,8% osób pozbawionych jest dostępu do potrzebnego sprzętu biurowego (np. ksera, drukarki). Tylko w sześciu z 24 skontrolowanych OPS były zamontowane kamery, a w 10 przycisk antynapadowy.

Raport wykazał też, że wielu pracowników socjalnych nie czuje się bezpiecznie w trakcie wykonywania czynności służbowych (66% pracowników nie ma poczucia bezpieczeństwa podczas pracy w terenie, a 37% w biurze). Pracownicy przyznali, że zdarza się im doświadczać agresji ze strony klientów (na agresję psychiczną wskazało 86% badanych, a na fizyczną prawie 50%). Pojawiają się także przypadki agresji kierowanej wobec pracowników socjalnych poza ich pracą, zwłaszcza gdy mieszkają w małych miejscowościach. Najczęściej takie przejawy agresji muszą zgłaszać z powództwa cywilnego, co świadczy, że nie są właściwie chronieni jako funkcjonariusze

publiczni. Pracownicy socjalni podkreślali również, że istotnym problemem jest brak szkoleń, które są im potrzebne (zwłaszcza dotyczące umiejętności radzenia sobie z zagrożeniami w pracy, ze stresem i wypaleniem zawodowym). Ponad połowa ankietowanych (53%) nie uczestniczyła w żadnym takim szkoleniu. Okazało się także, że niemal 60% pracowników nie miała zapewnionego wsparcia psychologicznego i superwizji (tamże).

Sami pracownicy socjalni apelują o poprawienie warunków swojej pracy i bezpieczeństwo prowadząc ogólnokrajowe akcje (m.in. „Pomoc społeczna się wykrawia” czy „Czarny tydzień w pomocy społecznej”) (<http://dziennikelblaski.pl/563224,Pracownicy-pomocy-spoecznej-sie-wykrwawiaja-Walczymy-o-wzrost-plac-i-nasze-bezpieczenstwo.html>). Celem tych działań jest przede wszystkim zwrócenie uwagi władz na potrzebę podniesienia bezpieczeństwa fizycznego (eliminowanie zagrożeń w pracy), emocjonalnego (zadbanie o emocje, poczucie bezpieczeństwa, wsparcia pracowników socjalnych w trudnych sytuacjach) i ekonomicznego (podniesienie wynagrodzeń).

O przypadkach stosowania przemocy wobec tej grupy zawodowej możemy dowiedzieć się także z telewizji czy prasy. Dalej prezentuję tylko dwa przykłady napaści na pracowników socjalnych w czasie wykonywania ich czynności zawodowych:

- „63-letni mężczyzna zaatakował pracownika socjalnego – kobietę, która pojawiła się w jego mieszkaniu w celu przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego. W mieszkaniu tym przebywał mężczyzna ze swoją żoną. Mężczyzna był pod wpływem alkoholu. Przyczyną agresji ze strony napastnika była odmowa dalszego przeprowadzenia wywiadu, po tym, jak pracownik socjalny stwierdził, że mężczyzna ten jest pod wpływem alkoholu. Sprawca dusił i próbował zrzucić pracownika socjalnego ze schodów. Ofiara napaści została hospitalizowana” (Goćłowski, 2015).
- „W Makowie pod Skierniewicami zginęły dwie pracownice Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Jedna spłonęła żywcem, druga zmarła w szpitalu wskutek oparzeń. Leszek G., niezadowolony, że nie dostał miejsca w domu pomocy społecznej, przyszedł z butelkami wypełnionymi benzyną. Dla części podopiecznych OPS, MOPS,

GOPS i MOPR ta tragedia stała się osobliwą inspiracją. Już tydzień później we Wrocławiu mężczyzna, któremu odmówiono świadczenia, wyciągnął zapalniczkę i dezodorant, wywołał płomień. Szczęśliwie, ktoś go obezwładnił” (Socha, 2017).

W obliczu aktualnej sytuacji nie powinno więc dziwić, że coraz mniej osób wybiera na studiach kierunek praca socjalna, absolwenci niechętnie zatrudniają się w pomocy społecznej, a jeśli już pracują, to po pewnym czasie myślą o jej zmianie (Cywiński, Czekaj, 2017). Piotr Gierek pisząc o prestiżu pracownika socjalnego podaje taki przykład z własnej praktyki zawodowej: „Jedna z koleżanek z pracy udała się do sądu na rozprawę w sprawie klienta. Zapytana przez sędziego prowadzącego rozprawę na początku przesłuchania o dane osobowe, w tym wykonywany zawód, dumnie odpowiedziała, że jest pracownikiem socjalnym. Stwierdzenie sędziego było zaskakujące, kiedy podyktował „proszę wpisać bez zawodu”. Komentarz do tej sprawy jest jak najbardziej zbędny, choć – co warto podkreślić – w środowisku zawodowym pracowników socjalnych mówi się o wielu takich przypadkach, jak ten z „sędzią w roli głównej” (Gierek, 2012, s. 39).

Jeśli zatem zawód pracownika socjalnego nie jest traktowany w społeczeństwie z należytyym szacunkiem, nie docenia się osób wykonujących tę pracę i znaczenia, jaki odgrywają ci specjaliści w systemie pomocy drugiemu człowiekowi – to dalej zawód ten nie będzie cieszył się uznaniem władz, społeczeństwa i samych klientów.

Konieczne staje się zatem podniesienie rangi tej profesji, dostrzeżenie osób wykonujących tę jakże ważną pracę, a także zadbanie o ich bezpieczeństwo podczas wypełniania obowiązków.

JAK MINIMALIZOWAĆ ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA W PRACY PRACOWNIKÓW SOCJALNYCH – PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ

Pracownik socjalny to specjalista, którego głównym zadaniem jest udzielanie pomocy osobom doświadczającym różnych problemów. Fundamentem tego działania musi być jednak zbudowanie właściwej relacji z klientem opartej na szacunku, autentyczności, uczciwości i zaufaniu. Proces ten wy-

maga czasu i nie zawsze przynosi oczekiwane rezultaty. Zdarza się bowiem, że podczas współpracy mogą się pojawić sytuacje trudne, konfliktowe. Wówczas należy zadbać nie tylko o potrzeby klienta, ale także o potrzeby pracownika socjalnego. Eliminowanie potencjalnych zagrożeń i zapewnienie bezpieczeństwa to priorytety w tej pracy.

Aby to osiągnąć, potrzebna jest wiedza, którą powinni zdobywać już studenci przygotowujący się do tego zawodu. Chodzi tu o informację o potencjalnych ryzykach, jakie mogą pojawić się w pracy i sposobach radzenia sobie z nimi. Ponadto wskazane jest, aby pracownicy socjalni znali techniki samoobrony i by w swojej pracy otaczani byli maksymalną ochroną poprzez podejmowanie odpowiednich działań instytucjonalnych. Konieczne jest też kierowanie pomocy do tych osób, które już doświadczyły przemocy ze strony klientów (grupy wsparcia, samopomocy) (za: Cywiński, Czekaj, 2017).

Pracownicy socjalni zapytani o zmiany, jakie miałyby nastąpić, by zwiększyć ich bezpieczeństwo, wskazują przede wszystkim na:

- poprawienie warunków pracy (np. usunięcie krat w oknach czy zamontowanie kamer i alarmów);
- wyposażenie każdego pracownika socjalnego w telefon i samochód służbowy oraz podstawowe środki czystości (np. chusteczki);
- udzielanie wsparcia ze strony kierownictwa (większe zainteresowanie i szacunek do pracy pracowników socjalnych, ich problemów i sytuacji trudnych, jakich doświadczają podczas wykonywania swych obowiązków);
- możliwość wychodzenia w teren w dwie osoby dla zwiększenia bezpieczeństwa oraz odmowy wejścia do lokalu, gdy istnieje potencjalne zagrożenie;
- zwiększenie współpracy z policją i strażą miejską (wspólne interwencje, czy szybkie reagowanie tych służb w sytuacjach zgłaszania przemocy wobec pracowników socjalnych);
- podniesienie prestiżu zawodu pracownika socjalnego, np. poprzez zwiększenie wymagań kwalifikacyjnych dotyczących osób chcących wykonywać tę pracę;
- zatrudnianie większej liczby pracowników socjalnych, zwłaszcza mężczyzn;

- szkolenia z zakresu bezpieczeństwa i komunikacji z klientem;
- wprowadzenie obowiązku superwizji i terapii własnej specjalistów pracy socjalnej;
- przygotowanie ustawy o zawodzie pracownika socjalnego;
- zwiększenie środków finansowych na ochronę pracowników socjalnych i ich pensje;
- eliminowanie negatywnych przekonań na temat pracowników pomocy społecznej poprzez prezentowanie w mediach ich codziennej pracy (Boryczko, Dunajska, 2016).

Podobne rekomendacje pojawiły się po nagłośnieniu problemu przemocy stosowanej wobec pracowników socjalnych i tragicznych wydarzeniach w Makowie. Wówczas w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej doszło do spotkań z pracownikami pomocy społecznej, w wyniku których udało się opracować zalecenia dotyczące bezpieczeństwa pracowników socjalnych. Najważniejsze kwestie dotyczyły:

- możliwości prowadzenia wywiadu środowiskowego czy innych działań w terenie przez dwoje pracowników socjalnych;
- asysty policji lub straży miejskiej w sytuacjach zagrażających bezpieczeństwu pracownika socjalnego;
- zgłaszania przez kierowników ośrodków każdego aktu przemocy wobec pracowników socjalnych;
- zapewnienia bezpieczeństwa w ośrodkach pomocy społecznej, w tym sprawdzenie dróg ewakuacji, stworzenia pokoi do bezpiecznych rozmów oraz montaż przycisków bezpieczeństwa;
- szkolenia dla pracowników socjalnych (<https://www.portalbhp.pl/aktualnosci/minister-pracy-w-trosce-o-bezpieczenstwo-pracownikow-socjalnych-5909.html>).

Z kolei Najwyższa Izba Kontroli w swoim Raporcie (2019) zaleciła m.in.:

- stworzenie Standardów Pracy Socjalnej;
- przygotowanie przepisów dotyczących standardów BHP dla pracowników socjalnych;
- zwiększenie dostępu do superwizorów;
- obligatoryjne wpisywanie do wywiadu środowiskowego informacji o sytuacjach zagrażających bezpieczeństwu pracownika socjalnego;

- zwiększenie wysokości dodatku do pensji pracownika socjalnego za pracę w terenie;
- zminimalizowanie liczby dokumentów przekazywanych co roku przez OPS-y do gmin;
- zatrudnianie odpowiedniej liczby pracowników socjalnych zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej;
- swobodny dostęp pracowników socjalnych do potrzebnego sprzętu komputerowego;
- umożliwienie pracownikom socjalnym korzystania z pomocy prawnej przy rozwiązywaniu bieżących problemów i spraw dotyczących ich własnej ochrony (<https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/organizacja-i-warunki-pracypracownikow-socjalnych-w-gminach.html>).

Ciekawe rozwiązania dotyczące bezpieczeństwa pracowników socjalnych zaproponowała także amerykańska organizacja National Association of Social Workers, która określiła 11 standardów:

- 1) kultura bezpieczeństwa i ochrona pracownika socjalnego (zobowiązanie przełożonych do zapewnienia bezpieczeństwa pracownikom, powołanie zespołu ds. bezpieczeństwa, gromadzenie informacji o zagrożeniach bezpieczeństwa pracowników);
- 2) profilaktyka (analizowanie przypadków przemocy wobec pracowników socjalnych – ich rodzaju i okoliczności wystąpienia oraz zapobieganie kolejnym incydentom);
- 3) bezpieczeństwo w instytucji (systemy alarmowe w pokojach, specjalne pomieszczenia dla spotkań z klientami, którzy mogą być agresywni lub obecność innego pracownika socjalnego, przedmioty potencjalnie stanowiące zagrożenie nie mogą być dostępne dla klientów – np. nożyczki, zszywacz itp., dobrze oświetlone wszystkie pomieszczenia);
- 4) wykorzystanie technologii służącej bezpieczeństwu (przyciski napadowe, kamery bezpieczeństwa, mobilne urządzenia zawierające możliwość nagrywania);
- 5) posiadanie telefonów komórkowych, ładowarek, zapasowych akumulatorów;
- 6) ocena ryzyka podczas wizyty u klienta (pracownik przed wyjściem w teren powinien sprawdzić – adres klienta, określić, czy istnieją

- jakieś czynniki, które zwiększają ryzyko przemocy, np. dzielnica, pora odwiedzin, kto może być obecny podczas wizyty, czy klient wcześniej wykazywał jakieś zachowania ryzykowne);
- 7) przewóz klientów (ocena stanu klienta i stanu pojazdu);
 - 8) przygotowywanie informacji na temat pracy w terenie (adresy wizyt, szacunkowy czas przebywania u klienta);
 - 9) opracowywanie raportów powypadkowych (przygotowywanie protokołu w sytuacji ujawnienia przemocy wobec pracowników socjalnych);
 - 10) udział pracowników socjalnych w szkoleniach dotyczących bezpieczeństwa;
 - 11) edukacja studentów pracy socjalnej na temat bezpieczeństwa (Guidelines for Social Work Safety in the work place, 2013).

Jak zatem widać postulaty związane z podniesieniem bezpieczeństwa pracowników socjalnych są dość zbieżne. Zakładają one minimalizowanie zagrożeń, z jakimi mogą spotkać się ci specjaliści w swojej pracy, a także potrzebę wsparcia w sytuacjach trudnych. Dużą rolę odgrywają tu media, które powinny promować pracę tych specjalistów, a także publikacje naukowe podejmujące tę tematykę. Przykładem takich działań w Polsce jest film *Głęboka woda* oraz serie wydawnicze Instytutu Rozwoju Służb Społecznych, a także innych wydawnictw, np. seria „Problemy Pracy Socjalnej” przygotowywana przez Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit”. Ważne są też odpowiednie zmiany w przepisach prawnych (zwłaszcza przygotowanie ustawy o zawodzie pracownika socjalnego). Jednakże najistotniejszym zadaniem jest upodmiotowienie pracownika socjalnego i docenianie jego roli w systemie pomocy społecznej. Bez tego warunku trudno będzie wprowadzać jakiegokolwiek zmiany i podnosić prestiż tego zawodu: „Proces osłabiania profesjonalizmu pomagania w systemie to realne zagrożenie dla pracy socjalnej i w pracy socjalnej w Polsce, które środowisko zawodowe powinno nie tylko dostrzec, ale też rozpocząć proces naprawy, aby przywrócić właściwe miejsce i rolę tego historycznie ukształtowanego procesu wspierania osób i grup w sytuacji problemowej i dysfunkcyjnej. Bez podmiotowości pracy socjalnej i pracownika socjalnego nie będzie można w dłuższej perspektywie profesjonalnie pomagać jednostkom, rodzinom i innym grupom

oraz sąsiedztwom i społecznościom lokalnym w ich społecznym funkcjonowaniu” (Cywiński, Czekaj, 2017, s. 33–34).

BIBLIOGRAFIA

- Biernat, T. (2014). Bezpieczeństwo społeczne jako kontekst wychowania i socjalizacji. W: S. Neslušánová, I. Emmerová, E. Jarosz (red.), *Sociální pedagogika ve službě člověku a společnosti* (s. 361–368). Brno: Institut Mezioborových Studií.
- Boryczko, M. (2016). Pracownik socjalny – ambiwalencja roli w kontekście problemu przemocy w społeczeństwie i zagrożenia bezpieczeństwa. W: A. Dunajska, M. Boryczko, A. Grodzicka, M. Krause, *Bezpieczeństwo pracy pracownika socjalnego. Niech ktoś nas wysłucha* (s. 18–26). Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Boryczko, M., Dunajska, A. (2016). Bezpieczeństwo pracy pracownika socjalnego – analiza wyników badań. W: A. Dunajska, M. Boryczko, A. Grodzicka, M. Krause, *Bezpieczeństwo pracy pracownika socjalnego. Niech ktoś nas wysłucha* (s. 39–105). Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Ciekawowski, Z. (2010). Rodzaje i źródła zagrożeń bezpieczeństwa. *Bezpieczeństwo i Technika Pożarnicza*, 17(1), 27–46.
- Cywiński, Ł., Czekaj, K. (2017). Zagrożenia osobistego bezpieczeństwa pracowników socjalnych w globalnych warunkach społeczeństwa polskiego. Teoria i praktyka. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J Paedagogia-Psychologia*, XXX, 4, 19–36. doi: <http://dx.doi.org/10.17951/j.2017.30.4.19>.
- Duda, M. (2019). Współczesna praca socjalna – towarzyszenie przez służbę. *UR Journal of Humanities and Social Sciences*, 1(10), 91–105. doi: 10.15584/johass.2019.1.6.
- Garczyński, S. (1972). *Potrzeby psychiczne. Niedosyt, zaspokojenie*. Warszawa: Nasza Księgarnia.
- Gierek, P. (2012). Prestiż zawodu pracownika socjalnego w polskim systemie pomocy społecznej. W: D. Błasiak, I. Piątkowska-Lipka (red.), *Rola pracy socjalnej w przeciwdziałaniu zjawisku wykluczenia społecznego* (s. 33–46). Katowice: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.
- Goćłowski, A. (2015). *Bezpieczeństwo pracowników pomocy społecznej*, <https://ops.pl/2015/04/bezpieczenstwo-pracownikow-pomocy-spoecznej/>, dostęp: 12.09.2019.
- Guidelines for Social Work Safety in the work place, National Association of Social Workers (2013), <https://www.socialworkers.org/LinkClick.aspx?fileticket=6OEdoMjcnC0%3D&portalid=0>, dostęp: 19.09.2019.
- <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/warunki-pracy-wypadki-przy-pracy/wypadki-przy-pracy-w-2017-r-dane-wstepne,3,30.html>, dostęp: 22.09.2019.
- Informacja o wynikach kontroli: organizacja i warunki pracy pracowników socjalnych w gminach, Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny, Najwyższa Izba Kontroli, Warszawa 2019, <https://www.nik.gov.pl/aktualno>

- sci/organizacja-i-warunki-pracypracownikow-socjalnych-w-gminach.html, dostęp: 30.12.2019.
- Kamiński, T. (2000). Praca socjalna jako działalność zawodowa. *Seminare. Poszukiwania naukowe*, 16, 431–448.
- Minister Pracy w trosce o bezpieczeństwo pracowników socjalnych (2015). <https://www.portalbhp.pl/aktualnosci/minister-pracy-w-trosce-o-bezpieczenstwo-pracownikow-socjalnych-5909.html>, dostęp: 20.09.2019.
- Socha, R. (2017). *Pracownicy socjalni potrzebują ochrony*, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/spoleczenstwo/1707230,1,pracownicy-socjalni-potrzebuja-ochrony.read?fbclid=IwAR3lmb-Jtj0zIVUOf3yAHYuAk77U1QJHGd4s4MXl4qX9euQd6MPQcR0U27k>, dostęp: 20.09.2019.
- Szmagalski, J. (2008). *Stres i wypalenie zawodowe pracowników socjalnych*. Wyd. II. Warszawa: Instytut Rozwoju Służb Społecznych.

ABOUT WORK (UN)SECURITY IN SOCIAL ASSISTANCE

ABSTRACT

On the one hand, social work is an exceptional profession, because people performing it try to help people who are involved in various difficult situations. On the other hand, it is a high-risk job, because employees are exposed to lots of risks. The purpose of this article is to present potential threats in the work of social workers and to propose solutions that would increase their security.

Keywords: security, social work, risks